

FILOZOFSKI FAKULTET

UNIVERZITET U NOVOM SADU

Izveštaj o rezultatima evaluacije kvaliteta uslova studiranja i nastavnog procesa
za letnji semestar 2012/13. godine

Izveštaj pripremile:

dr Tanja Jevremov

Bojana Dinić, MA

Biljana Lungulov, MA

Novi Sad, mart 2014.

1. Odziv studenata

Evaluacija kvaliteta uslova studiranja i nastavnog procesa na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, u toku letnjeg semestra školske 2012/2013. godine, sprovedena je preko studentskog WEB servisa. Anketu je popunilo 460 studenata (oko 10% ukupnog broja studenata koji prati nastavu u ovom semestru). Dobijeno je 2.347 procena predavanja koje se izvode na 557 predmeta, a koje realizuje 221 nastavnik, i 1.546 procena vežbi koje se izvode na 410 predmeta, a koje realizuje 208 nastavnika i saradnika. Za svaki predmet su u proseku dobijene 4,2 procene za predavanja i 3,8 procena za vežbe. Nastavnici na predavanjima su procenjeni sa prosečno 10,6 procena, a nastavnici i saradnici na vežbama sa prosečno 7,4 procena.

Broj studenata koji je učestvovao u evaluaciji i broj dobijenih procena je za oko trećinu manji u odnosu na prethodni (zimski) semestar, u kome je evaluacija takođe bila sprovedena putem studentskog WEB servisa. Generalno, odziv studenata evaluacijama koje se sprovode putem WEB servisa je znatno manji nego u prethodnim godinama kada je popunjavanje ankete sprovedeno organizovano u računarskim učionicama u terminu unapred utvđenom Radnim kalendarom, i uz prisustvo predstavnika Studentskog parlamenta i nastavnika (prema odluci šefa odgovarajućeg odseka), odnosno koordinatora za odgovarajuću godinu studija, te se sugeriše da se u narednim evaluacijama popunjavanje ankete uvede kao obaveza prilikom upisa godine.

2. Rezultati evaluacije

Elektronskim upitnikom procenjena su dva aspekta kvaliteta studiranja: (1) uslovi studiranja i (2) nastavni proces.

2.1 Rezultati evaluacije kvaliteta uslova studiranja

Na osnovu procena studenata o radu pojedinih službi, lica i usluga na Fakultetu, može se videti da su aspekti uslova studiranja na Fakultetu generalno ocenjeni prosečnim i iznadprosečnim ocenama (Slika 1). Najbolje su ocenjeni higijensko-sanitarni čvorovi i portiri i služba obezbeđenja (preko 9,00), a potom stručni sekretar odseka, rad bibliotekara, rad skriptarnice i koordinator studijske grupe/godine (preko 8,50). Komentari u vezi sa radom stručnog sekretara odseka i bibliotekara seminarske čitaonice su oprečni, te se može zaključiti da postoje značajne varijacije između studijskih programa. U skladu sa tim, u narednim anketama će se beležiti i podatak o odseku studenata koji popunjava anketu, pa će se dobiti precizniji uvid po ovom pitanju.

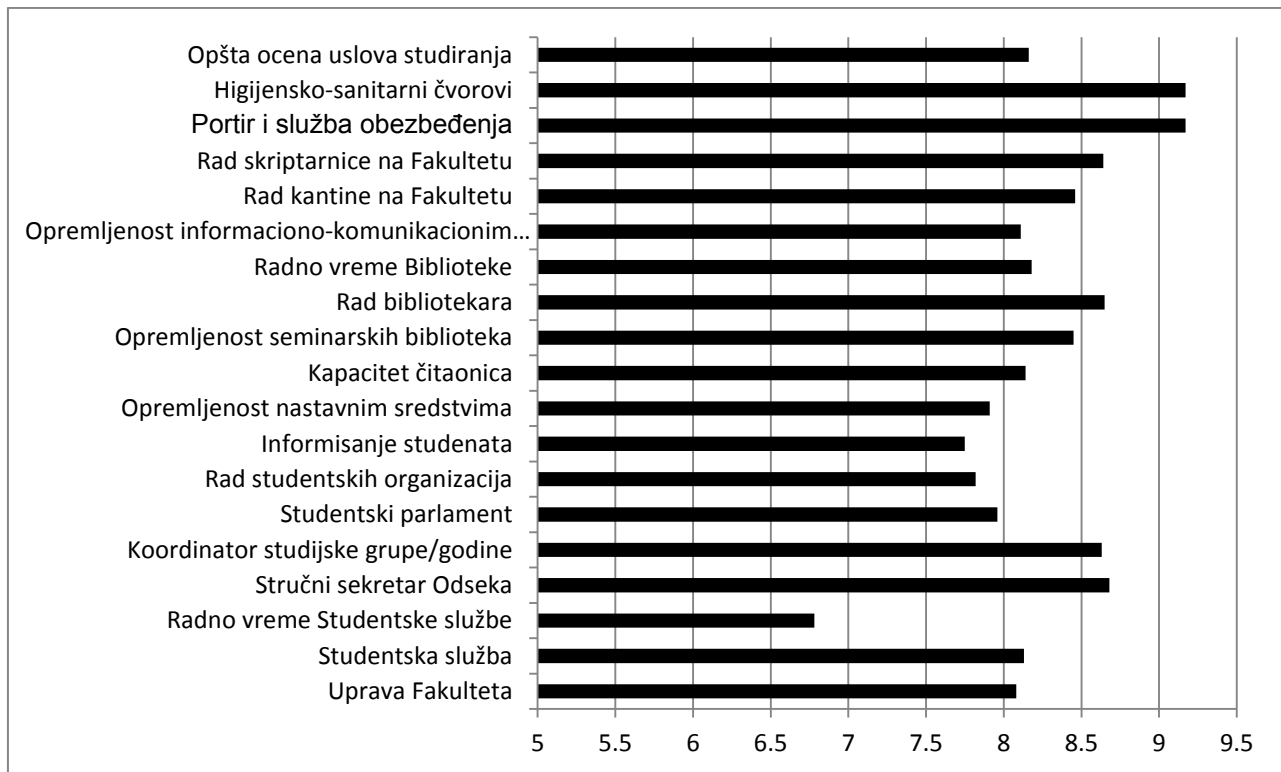
Upadljivo lošijom ocenom je ocenjeno radno vreme studentske službe (6,78), što se može videti i iz komentara studenata. Studenti kao osnovni problem u vezi sa radom studentske službe navode kratko radno vreme, ali koje se odnosi na period upisa godine. Pored toga, u vezi sa radom zaposlenih u studentskoj službi se navodi neljubaznost i neupućenost zaposlenih u studentskoj službi u način rešavanja nekih studentskih pitanja. Trend loše procene radnog vremena studentske službe je i dalje prisutan, uprkos uvođenja studentskog WEB servisa.

Među niže ocenjenim, ali prosečnim, ocenjuje se informisanje studenata (7,75) i rad studentskih organizacija (7,82) i parlamenta (7,96). Kako je pitanje u vezi sa informisanjem studenata nejasno, u narednoj anketi će se specifikovati procena informativnosti sajta Fakulteta i procena rada zaposlenih u studentskoj službi, koja uključuje i procenu informisanosti od strane studentske službe. Takođe, u komentarima studenata u vezi sa studentkim organizacijama je zaključeno da su studentima nepoznate ove organizacije, pa će se u narednoj anketi detaljnije ispitati procena rada konkretnih studentskih organizacija koje se nalaze na Fakultetu, kako bi se dobio bolji uvid u to kako studenti opažaju ove organizacije i koliko je njihov rad transparentan.

Ocene preostalih aspekata uslova studiranja na Fakultetu su dobre i kreću se od 8,00 do 8,50.

Kao najveći problem u vezi sa uslovima studiranja koji se najčešće navodi među komentarima studenata je nefunkcionalnost rasporeda predavanja i vežbi, kao i rasporeda ispita, uz neblagovremenost isticanja rasporeda ispita. Pored ovih komentara, navode se i oni u vezi sa kratkim radnim vremenom i seminarske biblioteke i čitaonice, kao i nedostupnosti centralne čitaonice u vreme ispitnog roka. Takođe, par komentara se odnosi na nefunkcionalnost kompjutera u holu, i visoke cene za nekvalitetnu i slabu ponudu u kantini. Generelano, studentskih komentara je manje nego u prethodnim evaluacijama.

Ocena dobijena uprosečavanjem svih navedenih aspekata uslova studiranja na Fakultetu (8,26) se relativno poklapa sa opštom ocenom uslova studiranja (8,16), tako da se ova opšta ocena može smatrati relevantnim generalnim pokazateljom zadovoljstva uslovima studiranja na Fakultetu.

Slika 1. Prosečne ocene različitih aspekata uslova studiranja na Filozofskom fakultetu

Generalno, procene u letnjem i zimskom semestru 2012/13. godine se ne razlikuju po pitanju ocene kvaliteta uslova studiranja, ali je ovo svakako kratak period za uočavanje promena u zadovoljstvu uslovima studiranja, tako da se preporučuje da se uporedne procene izvode na nivou školskih godina.

2.2 Rezultati evaluacije kvaliteta nastavnog procesa

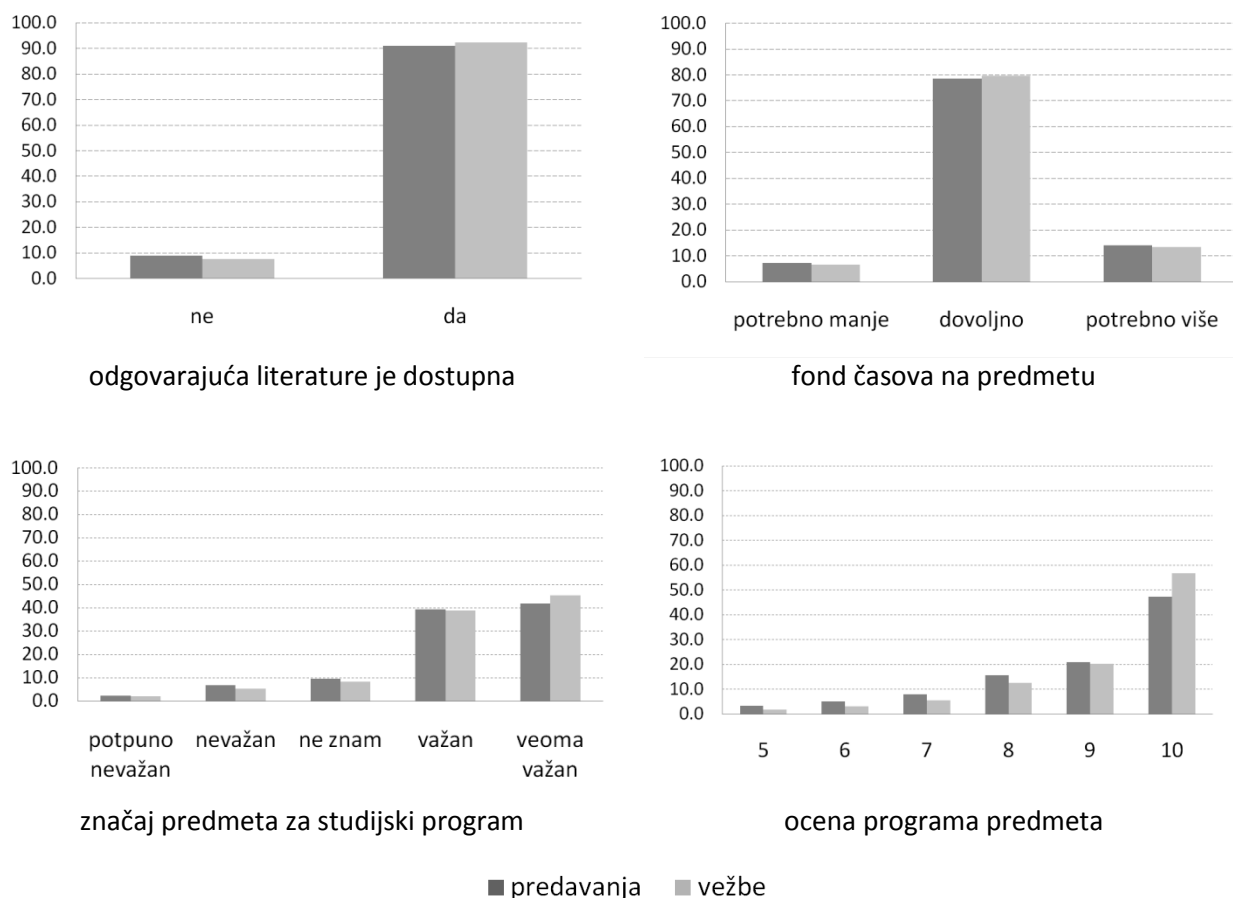
Upitnik za evaluaciju kvaliteta nastavnog procesa sadrži tri grupe pitanja, koje se odnose na (1) kvalitet silabusa predmeta, (2) kvalitet organizacije i realizacije nastave i (3) kvalitet same nastave.

2.2.1 Kvalitet silabusa predmeta u studijskim programima

Kvalitet silabusa, odnosno programa predmeta procenjivan je na osnovu pitanja koja se odnose na dostupnost literature, adekvatnost broja časova na predmetu, procenu značaja predmeta za studijski program kao i opštu ocenu programa predmeta.

Procenti odgovora studenata na ova pitanja prikazani su na Slici 3. Procene studenata su slične onim dobijenim u prethodnom (zimskom) semestru. Da je odgovarajuća literatura za spremanje ispita dostupna ocenjeno je u preko 90% procena. U 80% procena odgovoreno je da je aktuelan fond časova na predmetima dovoljan i da je određeni predmet važan i veoma važan, dok su u približno 50% procena predmeti ocenjeni najvišom ocenom. Takođe, u 2 do 3% od ukupnog broja procena predmeti su ocenjeni najnižom ocenom i označeni kao potpuno nevažni za ukupan studijski program.

Ocene predmeta dobijene za predavanja i vežbe su relativno ujednačene. Međutim, u ovom semestru je uočljiva blaga tendencija da se silabus predmeta blago pozitivnije ocenjuju u procenama koje se odnose na vežbe u odnosu na procene koje se odnose na predavanja, što nije bilo prisutno u prethodnom semestru.

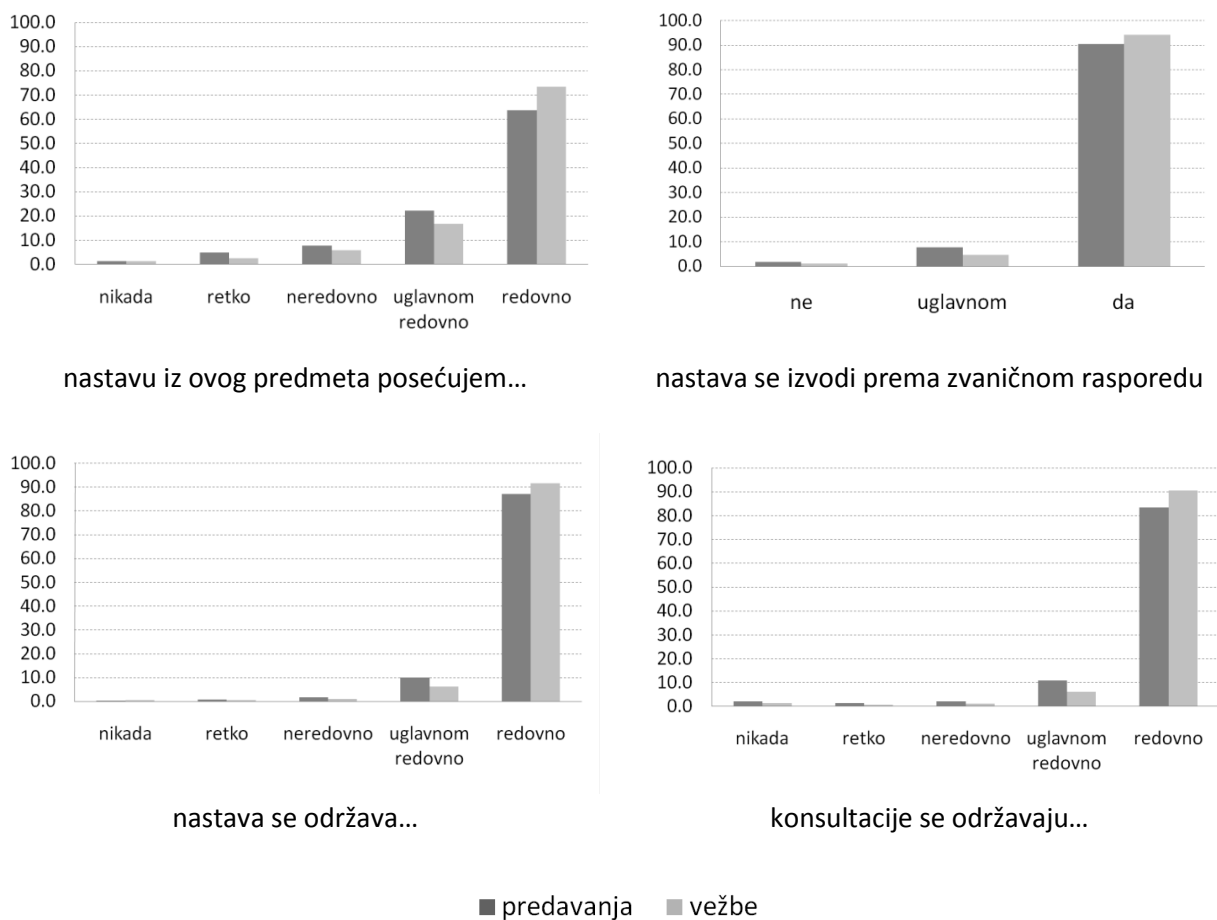
Slika 3. Kvalitet predmeta u studijskim programima

2.2.2 Realizacija i organizacija nastave

Kvalitet realizacije i organizacije nastave procenjen je na osnovu četiri pitanja, kojima se ocenjuje koliko student redovno pohađa nastavu i u kojoj meri se nastava redovno održava.

Na Slici 4 prikazane su distribucije odgovora studenata na ova pitanja. Kvalitet realizacije nastave i konsultacija studenti ocenjuju veoma visoko, odgovarajući u više od 90% procena da se nastava i konsultacije odvijaju redovno i po zvaničnom rasporedu. U oko 1% procena odgovoreno je da se nastava i konsultacije iz pojedinih predmeta ne održavaju nikada. Približno 70% studenata koji su pristupili evaluaciji odgovorilo je da predavanja i vežbe posećuje redovno i uglavnom redovno, što je nešto manje u odnosu na prethodni semestar gde je ove odgovore dalo skoro 90% studenata.

Na svim pitanjima koja se odnose na realizaciju nastave časovi vežbi se ocenjuju nešto višim ocenama u odnosu na časove predavanja, što je uočeno i u prethodnom semestru. Kruskal-Wallis-ov test pokazuje statističku značajnost ovih razlika.

Slika 4. Realizacija i organizacija nastave

2.2.3. Kvalitet nastave

Kvalitet nastave procenjivan je na osnovu odgovora studenata na pitanja koja se odnose na korektnost nastavnika u odnosu sa studentima, jasnoću i razumljivost u izlaganju gradiva, pripremljenost nastave i spremnost nastavnika da daje odgovore na postavljena pitanja i podstiče aktivno učešće studenata u nastavi. Ove karakteristike nastave studenti procenjuju ocenama od 5 do 10. Osim pojedinačnih aspekata nastave, studenti daju opštu ocenu nastavnika, koja je takođe u rasponu od 5 do 10.

Tabela 1

Kvalitet nastave koja se sprovodi na predavanjima, vežbama i ukupno

	predavanja			vežbe			nastava ukupno		
	AS	SD	Mdn	AS	SD	Mdn	AS	SD	Mdn
korektan u odnosu sa studentima	9,07	1,38	10	9,32	1,23	10	9,17	1,33	10
jasno i razumljivo izlaže gradivo	9,22	1,23	10	9,40	1,12	10	9,29	1,19	10
nastava je dobro pripremljena	9,05	1,41	10	9,25	1,27	10	9,13	1,36	10
spreman da odgovora na pitanja	9,40	1,17	10	9,49	1,07	10	9,44	1,14	10
podstiče aktivnost studenata	8,92	1,51	10	9,28	1,26	10	9,06	1,42	10
opšta ocena nastavnika	9,02	1,34	10	9,27	1,20	10	9,12	1,29	10
prosek svih ocena	9,11	1,20	10	9,33	1,09	10	9,20	1,16	10

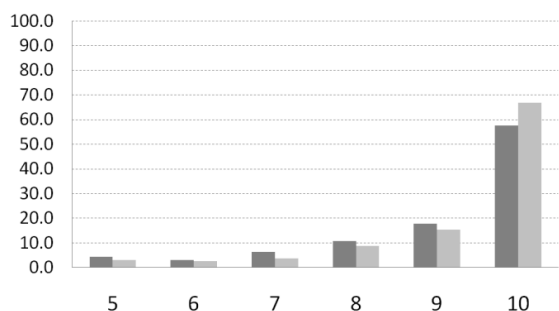
Legenda: AS - aritmetička sredina, SD - standardna devijacija, Mdn - medijana (centralna vrednost)

U Tabeli 1 prikazane su prosečne ocene kvaliteta nastave koja se sprovodi na časovima predavanja, časovima vežbi i svim časovima ukupno. Rezultati pokazuju da su nastavnici i saradnici u najvećem broju slučajeva ocenjeni najvišim ocenama. Najbolje su ocenjene njihova spremnost da daju odgovore na studentska pitanja i jasnoća i razumljivost u izlaganju gradiva. Relativno najlošije je procenjena spremnost nastavnika da na časovima predavanja podstiču aktivno učešće studenata. Mera centralne vrednosti (*Mdn*), međutim, pokazuje da je i na ovoj stavci najčešća ocena 10.

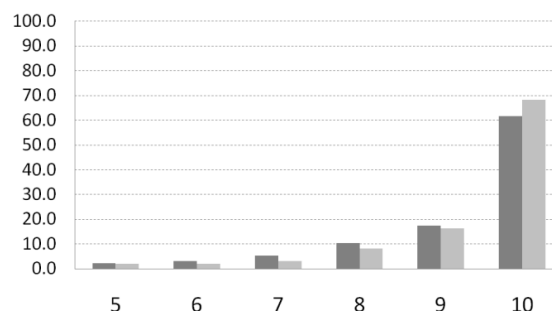
Distribucije ocena prikazane na Slici 5 pokazuju zakrivljenost u smeru visokih ocena. Na svakom od pitanja je najvišu ocenu dobilo oko 60-70% procena nastavnika i saradnika, dok najniža ocena ni na jednom pitanju nije dobijena u više od 4% procena. Kao i u prethodnom semestu, primetna je tendencija da su saradnici i nastavnici na vežbama procenjeni nešto višim ocenama u odnosu na nastavnike na predavanjima, naročito u aspektu podsticanja aktivnosti u toku nastave. Ovaj rezultat može se razumeti kao posledica specifičnosti nastave vežbi, gde

postoje zahtevi za radom u malim grupama, interaktivnim oblicima nastave i aktivnošću studenata.

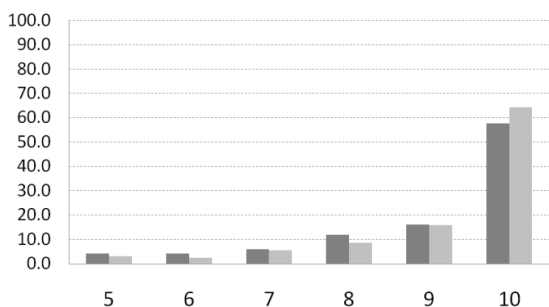
U ovom semestru su dobijene ocene nastavnog procesa nešto niže u odnosu na prethodni semestar. Ova razlika je minimalna ali je prisutna na svim pitanjima osim onog koje se odnosi na jasnoću i razumljivost izlaganja.

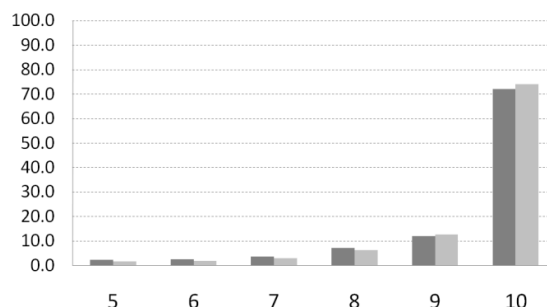
korektan u odnosu sa studentima

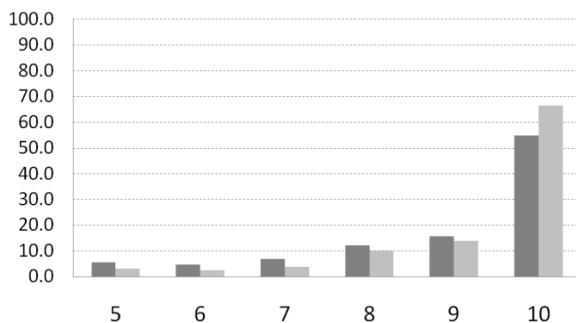
jasno i razumljivo izlaže gradivo

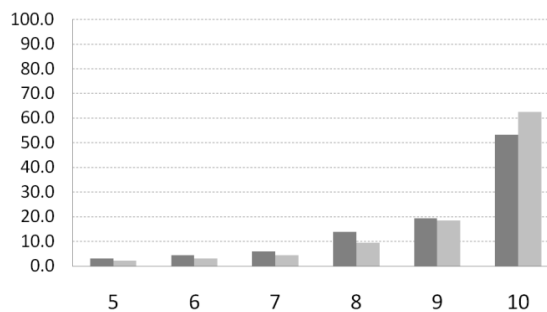
nastava je dobro pripremljena

spreman da odgovora na pitanja

podstiče aktivnost studenata

opšta ocena nastavnika

■ predavanja ■ vežbe

Slika 5. Distribucije procenata dobijenih ocena po pitanjima za predavanja i vežbe

Konzistentnost različitih ocena nastavnika ispitana je postupcima faktorske analize i optimalnog skaliranja. Rezultati predstavljeni u Tabeli 2 pokazuju da su ocene nastavnika na pojedinačnim pitanjima međusobno relativno konzistentne i da se mogu predstaviti jednom sažetom merom (Tabela 2). Ovim je ponovljen rezultat iz prethodnog semestra da je jedinstvenu ocenu nastavnika opravdano predstaviti prosekom ocena dobijenim na pojedinačnim pitanjima i da je opšta ocena nastavnika najbolji reprezent svih pojedinačnih ocena. Pritom, treba imati u vidu da je opšta ocena nastavnika nešto niža u odnosu na prosek svih pojedinačnih ocena, što se može videti na osnovu rezultata prikazanih u Tabeli 1.

Tabela 2

Konzistentnost ocena nastavnika na različitim pitanjima

	predavanja		vežbe		nastava ukupno	
	PC	OS	PC	OS	PC	OS
korektan u odnosu sa studentima	-0,87	0,87	-0,89	0,89	-0,88	0,88
jasno i razumljivo izlaže gradivo	-0,91	0,91	-0,93	0,93	-0,92	0,92
nastava je dobro pripremljena	-0,91	0,91	-0,92	0,92	-0,91	0,91
spreman da odgovora na pitanja	-0,87	0,87	-0,90	0,90	-0,88	0,88
podstiče aktivnost studenata	-0,84	0,84	-0,87	0,87	-0,85	0,85
opšta ocena nastavnika	-0,95	0,95	-0,96	0,96	-0,95	0,95
Objašnjena varijansa	4,78	4,78	4,99	4,99	4,85	4,85
Proporcija objašnjene varijanse	0,80	0,80	0,83	0,83	0,81	0,81

Legenda: PC - prva glavna komponenta izolovana metodom komponentne faktorske analize, OS – komponenta izolovana optimalnim skaliranjem

2.3 Komentari studenata

Komentari koje su studenti davali na kraju ankete ukazuju na sličan trend kao i u prethodnom semestru i uočljivo je da studenti koji su davali visoke ocene za organizaciju nastave i rad nastavnika i saradnika imaju i afirmativne komentare. Dok studenti koji su davali niže ocene, uglavnom daju svoj kritički osvrt na realizaciju pojedinih predmeta, predispitnih i ispitnih aktivnosti, kao i saradnju sa nastavnicima i saradnicima. Posebno su značajni komentari koji pored lične refleksije sadrže i predloge za poboljšanje i unapređenja kvaliteta studija i nastavnog procesa.

Studenti koji su davali visoke ocene u vezi sa pitanjima koja se odnose na predavanja su ukazivali na veliki značaj pojedinih predmeta u okviru studijskih programa i potrebu za većim brojem časova. Naglašavali su važnost zanimljivog i jasnog izlaganja nastavnih sadržaja,

objektivnog kriterijuma ocenjivanja i očekivanja profesora od studenata, kao i profesionalnost i korektan odnos profesora i studenata. Studenti koji su niskim ocenama procenili organizovanje nastave predavanja, davali su komentare koji se odnose na preopterećenost studenata različitim obavezama u okviru jednog predmeta i nedovoljno jasne kriterijume ocenjivanja i vrednovanja studentskih aktivnosti i zadataka. Takođe, veći deo negativnih komentara se odnosi na nedovoljno dostupnu, zastarelu, neadekvatnu i isuviše obimnu literaturu za pojedine predmete. U pogledu organizacije nastave, studenti su posebno kritikovali metode rada, previše pasivan položaj studenata na predavanjima, čitanje teksta iz knjiga ili sa slajdova prezentacija od strane profesora, nedovoljno uključivanje i angažovanje studenata u toku predavanja. Za neke predmete smatraju da su preobimni i suvoparni, za neke predlažu da bi ih više trebalo povezati sa praksom, a za određene predmete smatraju da su potpuno nevažni za studijski program u celini. U pogledu saradnje navode se i nekorektan odnos profesora sa studentima, kašnjenje na nastavu, neadekvatna komunikacija, neredovnost držanja nastave, kao i preostre kriterijume za prolaznost na ispitu.

Studenti koji su visoko ocenili realizaciju nastave vežbi i saradnje sa nastavnicima i saradnicima, isticali su značaj obrade pojedinih sadržaja na vežbama, način organizacije vežbi, veće interakcije i dinamike na samoj nastavi i uključivanje studenata. Ukazali su na spremnost za saradnju, korektan odnos i poštovanje između studenata i nastavnika. Studenti koji su davali niske ocene u vezi sa pitanjima koja se odnose na vežbe, ostavljali su komentare koji se odnose na isuviše zahtevne zadatke koji se postavljaju studentima u okviru predispitnih aktivnosti, obrađivanje potpuno istog nastavnog sadržaja na predavanjima i vežbama, kašnjenje nastavnika i saradnika na časove vežbi, neredovnost držanja nastave, nekorektan odnos prema studentima, subjektivnost prilikom ocenjivanja i dr. Za neke predmete predlažu i veći broj časova vežbi, kao i podelu na manje grupe studenata kako bi rad bio kvalitetniji i efikasniji.

Na osnovu komentara studenata uočeno je da podaci o nastavnicima i saradnicima koji realizuju nastavu iz pojedinih predmeta nisu uvek tačni i dešava se da su navedeni nastavnici i saradnici koji ne drže nastavu iz konkretnog predmeta. Upitnici su isti i za predmete za koje nije predviđeno održavanje časova vežbi, pa je došlo do zabune među studentima kako da ocene pitanja u vezi sa vežbama. Da bi se dobila realnija slika o radu nastavnika i saradnika, potrebno je da se na početku svakog semestra ažuriraju podaci o zaduženjima u nastavi, kako bi i u anketi bile izbegnute slične greške.

Za potrebe evaluacije u narednoj školskoj godini izmenjen je upitnik i više je prilagođen potrebama ocenjivanja opštih uslova studiranja, kao kvaliteta nastavnog rada na Fakultetu. Takođe su ažurirani podaci o nastavnicima i saradnicima i njihovom angažovanju na pojedinim predmetima, tako da će podaci dobijeni u narednoj školskoj godini biti relevantniji za procenu.

2.4 Završne napomene i smernice za naredne evaluacije

Rezultati evaluacije sprovedene za letnji semestar školske 2012/13. godine su u velikoj meri saobrazni rezultatima dobijenim u zimskom semestru iste školske godine. Oni pokazuju da su dobijene relativno visoke ocene za sve procenjivane aspekte kvaliteta studiranja: uslove studiranja, organizaciju, realizaciju i kvalitet nastave. Ponovljen je rezultat da su ocene koje se dobijaju za predavanja i vežbe, ako se izuzmu manje razlike, relativno ujednačene i da bi silabus predmeta trebalo ocenjivati jedinstveno za predavanja i vežbe. Takođe je ponovljen rezultat da su opšta i prosečna ocena pojedinačnih nastavnika dobri reprezentivi kvaliteta njihovog rada.

U pojedinim aspektima procene, međutim, rezultati dobijeni u ovom semestru su blago lošiji u odnosu na prethodni, posebno u tome da studenti nešto manje redovno pohađaju nastavu i nastavnike procenjuju nešto nižim ocenama. Dalje evaluacije bi trebalo da pokažu da li su u pitanju slučajne varijacije ili sistematski trend.

Prostor za sumnju u pouzdanost dobijenih ocena i mogućnost da one ne reprezentuju stavove svih studenata ostavlja nizak odziv studenata, koji je najveći nedostatak sprovedene ankete. Prisutan je trend smanjenja broja studenata koji učestvuju u evaluaciji, usled čega je nužno da se razmotre strategije za povećanje izlaznosti studenata, kao što su unapređenje organizacije i eventualno uvođenje obaveznosti učešća u evaluaciji.